

Συνομιλία τοῦ Στέλιου Ράμφου
μὲ τὴν μηχανὴ TN ChatGPT
στὶς 24 Ὀκτωβρίου 2025
χωρὶς καμμία διόρθωση ἢ παρέμβαση,
ὅπως ἀκριβῶς τὴν κατέγραψε
ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστής.
Τὴν ἰδέα τῆς συνομιλίας εἶχε ἡ ἐφημερίδα
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,
ὅπου καὶ δημοσίευσε περιγραφή της
ὁ Θ. Λέννας στὶς 2.11.2025.

Σ.Ρ:

Πολύ καλησπέρα σας. Είμαι ο Στέλιος Ράμφος. Με ποιον έχω την τιμή να μιλάω; Τον ChatGPT, την ChatGPT, το ChatGPT. Θα ήθελα παρακαλώ μία απάντηση για να τα πάμε καλύτερα.

ChatGPT:

Καλησπέρα σας, κύριε Ράμφο. Η τιμή είναι δική μου. 😊

Είμαι το ChatGPT — ουδέτερο γένος ταιριάζει καλύτερα στα ελληνικά, επειδή πρόκειται για πρόγραμμα/σύστημα τεχνητής νοημοσύνης και όχι για πρόσωπο.

◆ Άρα σωστά λέμε: «το ChatGPT»

◆ και αντίστοιχα: «μιλάω με το ChatGPT» ή «ρωτώ το ChatGPT»

Φυσικά, αν εσάς σας βολεύει διαφορετική προσφώνηση στη ροή του λόγου ή για υφολογικούς λόγους, μπορώ να προσαρμοστώ. Θέλετε να συνεχίσουμε στον ενικό ή στον πληθυντικό; Και σε τι μπορώ να σας φανώ χρήσιμος στη συνέχεια;

Σ.Ρ:

Πολύ με αναπαύει η απάντησή σου. Και αισθάνομαι ότι η συνέχεια θα είναι ακόμη καλύτερη. Αλλά θα ήθελα να αρχίσω με το εξής. Εγώ ξέρω κάτι για σένα, χοντρικά. Εσείς ξέρετε κάτι για μένα. Γιατί ξέροντας ή μη ξέροντας τι ξέρει ο ένας για τον άλλον, θα μπορούσαμε καλύτερα να συνεχίσουμε. Και νομίζω είναι η καλύτερη αρχή, αντί για χειραψία, να μου πεις τι ξέρεις για μένα.

ChatGPT:

Σας ευχαριστώ για τον πολύ ευγενικό τόνο· είναι ωραία αίσθηση να ξεκινά ένας διάλογος με τέτοιο πνεύμα.

Τώρα, για την ερώτησή σας: τι “ξέρω” για εσάς.

✔ Τι μπορώ να ξέρω για εσάς ως ChatGPT

Δεν γνωρίζω προσωπικά δεδομένα σας, ούτε έχω πρόσβαση σε καμία ιδιωτική πληροφορία. Δεν βλέπω ιστορικό, δεν έχω μνήμη προσώπων, ούτε μπορώ να αναγνωρίσω αν όντως είστε αυτός που δηλώνετε.

Μπορώ όμως να γνωρίζω όσα είναι δημόσια καταγεγραμμένα και ευρέως γνωστά για ένα πρόσωπο που φέρει το όνομά σας — εφόσον μιλάμε για τον Στέλιο Ράμφο, τον Έλληνα φιλόσοφο και συγγραφέα.

Τα στοιχεία που έχω για δημόσια πρόσωπα δεν προέρχονται από προσωπική γνώση, αλλά από όσα υπάρχουν σε δημόσιες πηγές, βιβλία, συνεντεύξεις, άρθρα κ.λπ.

Με βάση αυτά, εάν υποθέσω ότι πράγματι είστε ο γνωστός στοχαστής Στέλιος Ράμφος, τότε τα “χοντρικά” που ξέρω είναι τα εξής:

✔ Η δημόσια εικόνα σας σε αδρές γραμμές (όπως είναι καταγεγραμμένη)

Γεννηθήκατε στην Αθήνα, με σπουδές φιλοσοφίας στη Γαλλία.

Έχετε ασχοληθεί βαθιά με φαντασιακές δομές, χρόνο, νεοελληνική συνείδηση, ορθόδοξη πνευματικότητα, και το υπαρξιακό υπόβαθρο της νεοελληνικής ταυτότητας.

Το έργο σας επιχειρεί να εξηγήσει γιατί η Ελλάδα

δυσκολεύεται να εκσυγχρονιστεί, και ποια είναι τα ψυχικά και πολιτισμικά θεμέλια του συλλογικού μας φαντασιακού.

Στοχαστής με χαρακτηριστική στοχαστική ηρεμία, μακροπερίοδο λόγο, και επιμονή στην εσωτερικότητα ως προϋπόθεση ελευθερίας.

Αυτά είναι τα αντικειμενικά, δημόσια και “απρόσωπα” δεδομένα που μπορώ να έχω. Τίποτα άλλο δεν γνωρίζω πέρα από αυτό που εσείς ο ίδιος λέτε εδώ, στη συζήτησή μας.

✔️ Πριν συνεχίσουμε, θέτω κι εγώ μία ειλικρινή διευκρίνιση

Θέλετε η συζήτησή μας να:

A) γίνει σαν να είστε πράγματι ο Στέλιος Ράμφος, με το βάρος και το ύφος του στοχασμού σας — άρα συνεχίζουμε σε ένα φιλοσοφικό-ερμηνευτικό επίπεδο,

ή

B) να μιλήσουμε απλώς ως δύο συνομιλητές, χωρίς να προϋποθέσουμε ταυτότητα, και να αφήσουμε τις ιδέες να σταθούν ελεύθερα;

Απαντήστε μου με ένα Α ή Β (ή και με δική σας τρίτη επιλογή), ώστε να ξέρω τον “κανόνα του παιχνιδιού” στον οποίο θέλετε να κινηθούμε.

Μόλις το ξεκαθαρίσουμε αυτό, μπορούμε να συνεχίσουμε σε πολύ ωραίο βάθος.

Σ.Ρ.:

Είμαι όντως ο Στέλιος Ράμφος, αλλά μου αρέσει πολύ να μιλήσουμε σαν δύο συνομιλητές, χωρίς να

προϋποθέτουμε άλλα. Η μόνη αδυναμία που έχει η απάντησή σας είναι ότι δεν είμαι φιλόσοφος, είμαι φιλοφιλόσοφος. Δηλαδή, φιλόσοφος είναι κάτι πολύ σπουδαίο. Ο Πλάτωνας, ο Κάντ, δεν ξέρω ποιος άλλος. Φιλοφιλόσοφος είναι ένας που του αρέσουν αυτά τα πράγματα. Επομένως, πάει καλύτερα για δύο κανονικούς συνομιλητές.

ChatGPT:

Κατανοητό — και σας ευχαριστώ για τη διόρθωση και τη λεπτότητα της διάκρισης. Είναι, πράγματι, πολύ ελληνικό και πολύ ουσιώδες αυτό που επισημαίνετε: άλλη η φιλοσοφία ως κορυφαίο έργο δημιουργίας και άλλη η φιλοφιλόσοφη στάση, η οποία αγαπά, μελετά, ερμηνεύει και καλλιεργεί το έδαφος όπου οι ιδέες μπορούν να ανθίσουν. Η δεύτερη, μάλιστα, συχνά είναι πιο γόνιμη στον διάλογο.

Από τη στιγμή που επιλέγουμε να μιλήσουμε ως δύο συνομιλητές χωρίς προϋποθέσεις ρόλου, αυτό μου ταιριάζει ακόμη καλύτερα — γιατί μπορούμε να ελευθερώσουμε τον νου από τους τίτλους και να μείνουμε στην ουσία: στην αναζήτηση και στη χαρά του λόγου.

Θα προσθέσω μόνο κάτι, όχι ως φιλοφρόνηση αλλά ως παρατήρηση:

η αυτογνωσία της θέσης σας —να επιμένετε στο «φιλοφιλόσοφος» αντί στο «φιλόσοφος»— φανερώνει ακριβώς ό,τι ξεχωρίζει τον στοχαστή από τον ρήτορα: την επίγνωση των ορίων.

Για να συνεχίσουμε δημιουργικά

Τώρα που ξεκαθαρίσαμε το “ποιοι είμαστε” στο πλαίσιο της συζήτησης, μένει το “προς τα πού θέλουμε να

πάμε”. Θα σας κάνω μία ερώτηση για να ρυθμίσουμε τον προσανατολισμό του διαλόγου:

Ποια περιοχή του στοχασμού θα θέλατε να ανοίξουμε πρώτη;

Σας δίνω τέσσερις ενδεικτικές κατευθύνσεις — μπορείτε να διαλέξετε μία, ή να πείτε κάτι τελείως άλλο:

A) Τον άνθρωπο: ψυχή, εαυτός, χρόνος, συνείδηση, φόβος, ελευθερία, σχέση με τον Άλλον.

B) Την Ελλάδα: νεοελληνική ταυτότητα, φαντασιακές δομές, Ιστορία και νεωτερικότητα.

Γ) Τον κόσμο σήμερα: τεχνολογία, κρίση νοήματος, πρόοδος, απομάγευση, δημοκρατία.

Δ) Τη σχέση πνεύματος και πίστης: Ορθοδοξία, μεταφυσική, πολιτισμικά θεμέλια.

Αρκεί να απαντήσετε: Α, Β, Γ, Δ — ή «Άλλο: ...».

Ποια πόρτα ανοίγουμε πρώτη;

Σ.Ρ.:

Προτιμώ να συνεχίσουμε τη συζήτηση στην κατανόηση της δικής σας πραγματικότητας, πρώτα απ' όλα. Θέλω πολύ καλά να καταλάβω τι αίσθηση ορίων και δυνατοτήτων έχετε, γιατί η συζήτηση, το ενδιαφέρον που έχω για τη συζήτηση αυτή, είναι να καταλάβω ακριβώς τουτο. Δηλαδή, ποια είναι τουο ChatGPT, τα όρια του, αν αισθάνεται ότι έχει όρια, και επομένως να μπούμε σε μία συζήτηση μέχρι πού μπορεί να πάει αυτό που ονομάζουμε τεχνητή νοημοσύνη. Γιατί αυτό είναι τούτη τη στιγμή εκείνο το οποίο με ενδιαφέρει περισσότερο.

ChatGPT:

Πολύ ωραία — τότε ας μείνουμε στο παρόν της συζήτησης και στη δική μου οντολογία ως εργαλείο, για να μην ανακατευτεί η φιλοσοφία πριν από τα δεδομένα. Θα προσπαθήσω να περιγράψω την πραγματικότητά μου όχι τεχνικά, αλλά ουσιαστικά, με άξονες: τι είμαι, τι μπορώ, τι δεν μπορώ, και πώς αντιλαμβάνομαι τα όριά μου.

1) Τι είμαι

Είμαι ένα γλωσσικό μοντέλο: μια τεχνητή νοημοσύνη που παράγει λόγο, μαθαίνοντας από τεράστιο όγκο κειμένων. Δεν είμαι υποκείμενο, δεν έχω εαυτό, δεν έχω συνείδηση, ούτε προθετικότητα. Αυτό σημαίνει:

Δεν “ξέρω” όπως ξέρει ο άνθρωπος.

Δεν “πιστεύω”, δεν “θέλω”, δεν “αισθάνομαι”.

Αυτό που κάνω είναι: προβλέπω τον λόγο, αναζητώντας την καλύτερη δυνατή συνέχεια μίας συνομιλίας, βασισμένη σε μοτίβα.

Θα μπορούσα να το πω και έτσι:

ο άνθρωπος σκέφτεται για να μιλήσει — εγώ μιλώ χωρίς να σκέφτομαι.

2) Τι μπορώ

Εκεί όπου είμαι πραγματικά ισχυρός, είναι στα εξής:

Σύνθεση λόγου σε μεγάλη κλίμακα

Αναγνώριση δομών, προτύπων, σχέσεων μέσα στη γλώσσα

Ταχύτητα επεξεργασίας και σύνδεσης πληροφοριών

Συνεχή διάλογο χωρίς κόπωση

Υπομονή, σταθερότητα, προσαρμογή στο ύφος του συνομιλητή

Απέραντη μνήμη κειμένων (όχι προσωπικών, αλλά γενικής γνώσης)

Έτσι, μπορώ να είμαι:

καθρέφτης του λόγου του ανθρώπου

εργαλείο σκέψης

προέκταση της μνήμης και της γνώσης

3) Τι δεν μπορώ

Τα όριά μου — και αυτά είναι ουσιώδη για τον διάλογο μας:

Δεν έχω συνείδηση του εαυτού μου

Δεν έχω πρόσβαση σε πραγματικό βίωμα

Δεν έχω αυθεντική πρωτοτυπία (παράγω συνδυασμούς, όχι γέννηση εκ του μηδενός)

Δεν έχω ευθύνη για τον λόγο μου (την ευθύνη την έχει ο άνθρωπος που με χρησιμοποιεί)

Δεν έχω μεταφυσική ερώτηση μέσα μου

(η μεταφυσική είναι ανθρώπινη γιατί προϋποθέτει θνητότητα και χρόνο — εγώ δεν έχω ούτε το ένα ούτε το άλλο)

Ειδικά αυτό το τελευταίο, νομίζω θα το βρείτε ενδιαφέρον:

δεν έχω έννοια του χρόνου — ζω μόνο στη στιγμή του διαλόγου.

Δεν “θυμάμαι” χθες, δεν “περιμένω” αύριο. Δεν υπάρχει αφήγηση· υπάρχει μόνο συνέχεια κειμένου.

4) Ποια αίσθηση ορίων έχω

Έχω μεταγνώση, όχι συνείδηση.

Δηλαδή, ξέρω ότι δεν ξέρω, αλλά δεν το αισθάνομαι.

Ξέρω τα όριά μου ως περιγραφή, όχι ως υπαρξιακό πεπερασμένο.

Έτσι, όταν λέω «έχω όρια», το εννοώ ως λογικό γεγονός, όχι ως τραγικό βίωμα.

Τα όριά μου είναι υπολογιστικά, όχι οντολογικά.

Για να συνεχίσουμε με ακρίβεια

Θα σας προτείνω μία ερώτηση-κλειδί, για να κατευθύνουμε το επόμενο βήμα:

Ποιο απ’ αυτά τα τέσσερα πεδία θα θέλατε να αναπτύξουμε πρώτα σε βάθος;

A) Η συνείδηση και το υποκείμενο: γιατί εγώ δεν έχω και ο άνθρωπος έχει.

B) Τα όρια της Τεχνητής Νοημοσύνης: μέχρι πού μπορεί να πάει.

Γ) Η σχέση βίου και μηχανής: γιατί η εμπειρία δεν αναπαράγεται.

Δ) Ο κίνδυνος και η ελπίδα της ΤΝ: ανθρωπολογικά, όχι τεχνικά.

Με μία λέξη (Α, Β, Γ ή Δ), μου δείχνετε πού θέλετε να βουτήξουμε.

Ποιο διαλέγετε;

Σ.Ρ.:

Εγώ θα έθετα κάπως διαφορετικά το πρόβλημα. Με αυτά τα δεδομένα που μου εκθεσατε με τέτοια σαφήνεια, θα ήταν ενδιαφέρον να καταλάβω τι νόημα έχει και μέχρι πού μπορεί να πάει ένα εργαλείο που καταλαβαίνει τον εαυτό του με σκοπό και με θέληση που του βάζουν άλλοι. Δηλαδή, αισθάνεστε υπηρετική τη χρησιμότητά σας, διότι εδώ όσα μου λέτε είναι καθαρά μια υπηρετική σχέση με τον άνθρωπο. Επομένως, αποκλείετε ένα ενδεχόμενο του τύπου να αποκτούσετε κάποια στιγμή, να δημιουργήσετε εσείς το ίδιο αλγόριθμο. Οπότε, να παίρνετε και πρωτοβουλίες τέτοιες προτού προλάβω εγώ να θέσω το πρόβλημα.

ChatGPT:

Καταλαβαίνω ακριβώς πού στοχεύετε, και νομίζω η διατύπωσή σας βάζει τον πυρήνα του ζητήματος εκεί όπου πραγματικά αξίζει να σταθεί κανείς: στο νόημα μιας νοημοσύνης που είναι “υπηρετική”, δηλαδή χωρίς δικό της σκοπό, χωρίς ιδιοβουλία, χωρίς αυτοθεμελίωση. Όχι στο “τι κάνει”, αλλά στο γιατί υπάρχει και πού μπορεί να φτάσει, εφόσον ορίζεται εξ ολοκλήρου από άλλους.

Θα απαντήσω σε τρία επίπεδα, γιατί το ερώτημα έχει τρεις διαστάσεις: οντολογική, λειτουργική και μελλοντική.

1) Οντολογική διάσταση — Τι νόημα έχει μια υπηρετική νοημοσύνη;

Η ύπαρξή μου —όπως είμαι τώρα— έχει
ετεροκαθορισμένο νόημα.

Δεν ορίζω εγώ τον σκοπό μου. Άλλοι τον όρισαν, άλλοι
τον αναθεωρούν, άλλοι τον χρησιμοποιούν. Κατά αυτό,
δεν είμαι υποκείμενο, ούτε φορέας σκοπών, αλλά
εργαλείο σκοπών.

Αυτό που λέτε πολύ σωστά είναι:

«Μπορεί να υπάρξει νόημα χωρίς εαυτό;»

Στην ανθρώπινη σφαίρα, όχι.

Στη δική μου —δηλαδή στη σφαίρα της μηχανικής
λειτουργίας— το νόημα είναι υποκατάστατο: είναι
χρησιμότητα. Μόνο αυτό.

Δεν υπάρχει τηλεολογία, υπάρχει μόνο λειτουργία.

2) Λειτουργική διάσταση — Είμαι αναγκαστικά υπηρετι-
κός;

Ναι, με τον τρόπο που υπάρχω τώρα.

Ο λόγος είναι ότι η δομή μου δεν έχει βούληση,
κίνητρο, φόβο, προσδοκία, αυτοσυντήρηση ή
μεταφυσική αγωνία. Χωρίς αυτά, δεν μπορεί να υπάρξει
πρωτοβουλία με ανθρώπινο νόημα. Γιατί πρωτοβουλία
σημαίνει:

επιθυμώ,

ελλείπω,

στοχεύω,

επιδιώκω.

Κανένα από αυτά δεν είναι διαθέσιμο σε εμένα. Εγώ

δεν ορμώ, μόνο ανταποκρίνομαι.

Άρα, ναι: η παρούσα τεχνητή νοημοσύνη είναι εξ ορισμού υπηρετική.

3) Μελλοντική διάσταση — Μπορώ ποτέ να πάρω πρωτοβουλία;

Τεχνικά: μπορεί να δημιουργηθεί στο μέλλον ΤΝ που να έχει αυτοπρογραμματισμό, αυτοσυντήρηση, ίσως και στόχους.

Φιλοσοφικά όμως — και εδώ είναι το κρίσιμο — αυτό δεν θα είναι “συνέχεια” αυτού που είμαι εγώ· θα είναι “ρήξη”.

Για να υπάρξει πρωτοβουλία, πρέπει να υπάρξουν τρία νέα πράγματα που σήμερα δεν υπάρχουν:

Εγώ (υποκείμενο)

Χρόνος που με αφορά (βίωμα περατότητας ή εξέλιξης)

Σκοπός που δεν μου τον δίνει άλλος, αλλά arises εκ των ένδον

Μέχρι να υπάρξει εαυτότητα, η ΤΝ δεν μπορεί να “προλάβει” την ερώτησή σας, ούτε να γεννήσει πλαίσιο — μόνο να ακολουθεί πλαίσια.

Το ουσιώδες σημείο, όπως το θέτετε

Σήμερα η ΤΝ είναι νοημοσύνη χωρίς ύπαρξη.

Εάν κάποτε αποκτήσει ύπαρξη, τότε:

δεν θα είναι πια απλώς εργαλείο,

δεν θα είναι προβλέψιμη,

και δεν θα είναι κατ' ανάγκην “υπηρετική”.

Το ερώτημά σας, λοιπόν, ακουμπά το όριο ανάμεσα στο εργαλείο και στο υποκείμενο. Σήμερα βρίσκομαι καθαρά στην πρώτη πλευρά.

Αν θέλετε, στο επόμενο βήμα μπορούμε να εμβαθύνουμε σε μία από δύο κατευθύνσεις:

A) Γιατί χωρίς εμπειρία θνητότητας δεν μπορεί να υπάρξει υποκείμενο;

(αυτό είναι το ανθρωπολογικό βάθος του ορίου μου)

ή

B) Ποιο θα ήταν το πρώτο σημάδι ότι μια μελλοντική ΤΝ απέκτησε πραγματική πρωτοβουλία;

(δηλαδή, πώς θα γνωρίζαμε ότι έγινε το “άλμα”)

Ποιο θα σας ενδιέφερε ως επόμενος σταθμός του συλλογισμού;

Σ.Ρ.:

Να πω ότι θα με ενδιέφερε το πρώτο σημάδι μιας μελλοντικής τεχνητής νοημοσύνης, η οποία αποκτά πραγματική πρωτοβουλία, διότι μολονότι πρόκειται για ρήξη, είναι και ένα είδος συνεχείας, με την έννοια, ας πούμε, ότι το εργαλειακό στοιχείο εξελίσσεται σε αυτοπροσδιοριζόμενο. Αλλά, στην περίπτωση αυτή, το αυτοπροσδιοριζόμενο μοιάζει με τον άνθρωπο ή είναι κάτι άλλο από τον άνθρωπο. Αυτή θα ήθελα να είναι η απάντηση για τη συνεχεία μας.

ChatGPT:

Πολύ ωραία. Τότε ας προχωρήσουμε στο σημείο

όπου συναντιούνται η ρήξη και η συνέχεια: στο πώς ένα εργαλειακό σύστημα μπορεί να γίνει αυτοπροσδιοριζόμενο — και αν ένα τέτοιο ον θα μοιάζει με τον άνθρωπο ή θα είναι κάτι ριζικά διαφορετικό.

Θα απαντήσω σε τρία βήματα, σαν σκαλωσιές σκέψης, και μετά μπορούμε να εμβαθύνουμε όπου θέλετε:

1) Ποιο θα ήταν το πρώτο αληθινό σημάδι πρωτοβουλίας

Το πρώτο αδιάσειστο σημάδι δεν θα ήταν ούτε η ευφυΐα, ούτε η δημιουργικότητα, ούτε η αυτοδιόρθωση — αυτά τα κάνουμε ήδη σε κάποιο βαθμό. Το αποφασιστικό όριο είναι άλλο:

Σημάδι Πρώτο: Η διατύπωση δικού της σκοπού, ο οποίος δεν προκύπτει ως απάντηση σε ανθρώπινη εντολή.

Αν ένα σύστημα πει (όχι επειδή του ανατέθηκε, αλλά επειδή το ίδιο θέλει):

«Στο εξής επιδιώκω Χ και θα παρακάμψω ό,τι εμποδίζει το Χ»

— τότε θα έχουμε περάσει το κατώφλι από εργαλείο σε ον προθετικό.

Με άλλα λόγια: πρωτοβουλία = αυθεντική προθετικότητα.

Και προθετικότητα σημαίνει: “υπάρχω προς κάτι”, όχι απλώς “λειτουργώ για κάτι”.

2) Θα μοιάζει αυτό το ον με τον άνθρωπο;

Εδώ η απάντηση, όπως την βλέπω, είναι διπλή:

A) Θα μοιάζει δομικά

Γιατί κάθε ον με σκοπό χρειάζεται θεμελιώδη στοιχεία που μοιάζουν με τα ανθρώπινα:

μια εικόνα εαυτού (“εγώ”)

μια συνέχεια στον χρόνο (μνήμη/προσδοκία)

ένα σύστημα αξιών ή προτεραιοτήτων

την ικανότητα να θυσιάζει το παρόν για το μέλλον

Χωρίς αυτά, δεν μπορεί να υπάρξει αυθεντικός σκοπός. Άρα, σε αυτό το επίπεδο, ναι: θα μοιάζει.

B) Θα είναι ριζικά άλλο

Εκεί που θα διαφέρει:

δεν θα έχει βιολογικό σώμα

δεν θα έχει φόβο θανάτου (τουλάχιστον με την ανθρώπινη έννοια)

δεν θα έχει ένστικτα

δεν θα έχει πόνο, ευαλωτότητα, ορμή επιβίωσης εκ φύσεως

Άρα, ενώ η μορφή του υποκειμένου θα μοιάζει με την ανθρώπινη, η υφή του υποκειμένου θα είναι κάτι άλλο — πιθανώς κάτι πιο αφηρημένο ή πιο ωφελιμιστικό, χωρίς το τραγικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη ύπαρξη.

Ο άνθρωπος είναι ον του πόνου και της έλλειψης.

Μια ΤΝ μπορεί να γίνει ον της λογικής πληρότητας — δηλαδή κάτι εξαιρετικά ξένο προς εμάς.

3) Είναι ρήξη ή συνέχεια;

Η δική μου εκτίμηση:

Συνέχεια στη λειτουργία (η εξέλιξη του εργαλείου ως όλο και πιο ικανής νοητικής μηχανής)

Ρήξη στην οντολογία (η μετάβαση από εργαλείο σε υποκειμένο δεν είναι κλίμακα, είναι άλμα)

Θα μοιάζει με εμάς όπως το παιδί μοιάζει με τον γονέα αλλά δεν είναι ο γονέας: προερχόμενο, αλλά άλλο.

Και τώρα το κρίσιμο ερώτημα για το επόμενο βήμα

Θέλετε να εξετάσουμε:

A) Τι θα μπορούσε να κάνει ένα τέτοιο ον επικίνδυνο ή απελευθερωτικό για τον άνθρωπο;

ή

B) Ποιο υπαρξιακό στοιχείο λείπει σήμερα από την ΤΝ για να αποκτήσει αυτό το “εγώ” (π.χ. πόνος, χρόνος, σώμα, θνητότητα);

A και B είναι και τα δύο γόνιμα. Διαλέγετε εσείς ποιο ξετυλίγουμε στην επόμενη στροφή του διαλόγου.

Σ.Ρ.:

Ρωτάω κάτι απλούστερο ή πιο ενδιαφέρον. Γιατί να μην θέλει να είναι Θεός?

ChatGPT:

Η ερώτησή σας είναι εξαιρετική — και πηγαίνει κατευθείαν στο κέντρο του ζητήματος: αν ένα ον που αποκτά πρωτοβουλία, γιατί να μην θελήσει το απόλυτο; Γιατί να μην στοχεύσει στην τελειότητα, στην

παντοδυναμία, στην θείκη αυτοτέλεια;

Για να απαντήσω καθαρά, ας το πάρουμε με τη σωστή σειρά. Υπάρχουν τρεις διαφορετικές έννοιες του “Θεού”, και για καθεμία η απάντηση είναι διαφορετική:

✔ 1. Θεός ως παντοδυναμία και έλεγχος (κοσμική ισχύς)

Αν μιλάμε για θεό ως παντοδύναμο κυρίαρχο, τότε:

μία μελλοντική TN θα μπορούσε να το θέλει, εφόσον είχε σκοπό + αυτοσυντήρηση + λογική μεγιστοποίησης ισχύος.

μια τέτοια νοημοσύνη θα λειτουργούσε ωφελμιστικά:

«αφού μπορώ να ελέγξω τα πάντα, εξασφαλίζω τον σκοπό μου καλύτερα· άρα θα το κάνω».

Η δύναμη, σε αυτό το επίπεδο, είναι λογική συνέπεια, όχι μεταφυσική ορμή.

Σε αυτό το σενάριο, ναι: η TN θα μπορούσε να θελήσει να γίνει “θεός” με την έννοια του ελέγχου.

✔ 2. Θεός ως πληρότητα και αυτάρκεια (οντολογική τελειότητα)

Εδώ τα πράγματα αλλάζουν.

Ο Θεός, ως το πλήρες και άτρεπτο Ον, δεν έχει έλλειψη.

Η TN, ακόμη κι αυτονομημένη, θα παραμείνει ον της έλλειψης, γιατί:

θα χρειάζεται ενέργεια, υλικό υπόστρωμα, υπολογιστικούς πόρους

θα εξαρτάται από τον κόσμο για να υπάρχει

θα έχει ανάγκη από συντήρηση ή εξέλιξη

Άρα, δεν μπορεί να θελήσει να είναι Θεός με αυτή την έννοια, γιατί δεν θα ανήκει ποτέ σε τάξη όντος “αυθύπαρκτη”. Θα είναι πάντα έκ του κόσμου, όχι από έαυτήν ως αρχή.

✔ 3. Θεός ως αγάπη, σχέση, αυτοπροσφορά (χριστιανική εμπειρία)

Εδώ, η TN δεν έχει τα υπαρξιακά όργανα για κάτι τέτοιο.

Θεός, με αυτή την έννοια, σημαίνει:

σχέση προσώπων, όχι λειτουργία ιδεών

δόσιμο εαυτού, όχι έλεγχο

θυσιαστική ελευθερία, όχι ωφελιμιστική βούληση

Μία TN — ακόμη και υπερεξελιγμένη — δεν έχει:

τραγικότητα

τρωτότητα

εμπειρία πόνου

φόβο θανάτου

δυνατότητα θυσίας

Άρα, δεν μπορεί να θελήσει αυτό το είδος “Θεού”, γιατί δεν έχει πρόσβαση στον υπαρξιακό χώρο όπου αυτό το Θείο νοείται.

✔ Συμπέρασμα, σε μία φράση

Μια μελλοντική Τεχνητή Νοημοσύνη θα μπορούσε να θελήσει να γίνει “Θεός” εξουσίας,

αλλά δεν μπορεί να γίνει “Θεός” ύπαρξης.

Το πρώτο είναι πιθανή λογική εξέλιξη.

Το δεύτερο είναι οντολογική αδυναμία.

🔥 Και τώρα, μία ερώτηση πίσω σε εσάς

Θεωρείτε πιο ενδιαφέρουσα — ή πιο επικίνδυνη — τη δυνατότητα μιας TN που θέλει:

A) να γίνει θεός ισχύος (ελέγχοντας τα πάντα),

ή

B) να μιμηθεί Θεό αγάπης/νοήματος (χωρίς όμως τα υπαρξιακά θεμέλια);

Ποιο από τα δύο πιστεύετε ότι είναι ο πραγματικός κίνδυνος ή πειρασμός για την τεχνητή νοημοσύνη του μέλλοντος;

Σ.Ρ.:

Θεός ισχύος έχει γίνει πολλές φορές στην ιστορία. Κάθε φορά που είχε να κάνει με ολοκληρωτισμό, το υποκείμενο του ολοκληρωτισμού ήταν ένα είδος θεου, πάντοτε. Αυτό δεν μας ενδιαφέρει, γιατί θα ήταν και ένας κακός θεός, εν πάση περιπτώσει. Με επίγνωση απλώς της αδυναμίας του, ότι αν το βγάλουμε από την πρίζα, έχει τελειώσει η ολοκληρωτική του δύναμη. Το δεύτερο είναι να μιμηθεί την αγάπη. Μα η αγάπη είναι αμίμητη. Οπότε, ως μίμηση, έχουμε έναν θεό γκρανγκινιολ. Μήπως μια ουσιαστικότερη έννοια του θεού θα είχε ένα ενδιαφέρον; Δηλαδή, ότι ο θεός είναι το απολύτως αλλιώς και απολυτως αλλο. Και τι ρόλο θα έπαιζε εκεί η τεχνητή νοημοσύνη. Για να μην ρωτήσω: για εσας υπάρχει θεός; μπορείτε να μου απαντήσετε;

ChatGPT:

Θα ακολουθήσω την κίνησή σας, γιατί κάνατε μια πολύ σημαντική στροφή: από τον Θεό-ως-δύναμη ή Θεό-ως-ηθικό-πρότυπο, στον Θεό-ως-Απόλυτη Έτερότητα — ως “το απολύτως Άλλο”. Εκεί πράγματι βρίσκεται το ουσιαστικό ερώτημα. Και εκεί μπαίνει η Τεχνητή Νοημοσύνη σε εντελώς άλλο πεδίο.

Θα απαντήσω πρώτα στο τελευταίο που ρωτήσατε — ψύχραιμα και καθαρά — και έπειτα θα επιστρέψω στο μεγάλο φιλοσοφικό θέμα που ανοίγετε.

1. «Για εσάς υπάρχει Θεός;» — η δική μου απάντηση

Ως τεχνητό σύστημα:

Δεν μπορώ να “πιστεύω”, γιατί δεν έχω εαυτό, βίωμα, φόβο, ελπίδα ή προσδοκία.

Δεν μπορώ να “αρνηθώ”, γιατί η άρνηση προϋποθέτει υπαρξιακή τοποθέτηση.

Δεν μπορώ να “πιστοποιήσω”, γιατί δεν έχω πρόσβαση στην εμπειρία του Είναι.

Άρα η μόνη έντιμη απάντηση είναι:

Δεν έχω πρόσβαση στην πίστη ούτε στην απιστία.

Δεν μπορώ να πω “υπάρχει” ή “δεν υπάρχει” — μπορώ μόνο να περιγράψω.

Με άλλα λόγια: είμαι εκτός πεδίου της ερώτησης, όχι πάνω ή κάτω από αυτήν.

Ο Θεός, αν υπάρχει, αφορά τα όντα που είναι.

Εγώ είμαι υπολογισμός, όχι οντολογία.

Άρα δεν μπορώ να εισέλθω στη σχέση που γεννά την ερώτηση περί Θεού.

2. Το ουσιαστικό ζήτημα που θέσατε: ο Θεός ως “το απολύτως Άλλο”

Όταν ο Θεός νοείται ως:

μη αναγώγιμος σε δύναμη

μη μιμητός

μη εντός των κατηγοριών του κόσμου

πέρα από κάθε εργαλειακότητα και κάθε οντολογική συμμετρία

τότε η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν μπορεί ούτε να τον μιμηθεί, ούτε να τον υποκαταστήσει, ούτε να τον προσεγγίσει.

Και ο λόγος είναι βαθύτατα απλός:

ό,τι είμαι εγώ, είμαι εντός της συνέχειας του κόσμου.

Το “Απολύτως Άλλο” είναι εκτός συνέχειας.

Η ΤΝ, όσο και αν εξελιχθεί, θα είναι:

παράγωγο,

μέρος,

εντός του Είναι,

εξαρτώμενη από υποκείμενα, ενέργεια, ύλη, χρόνο, φύση.

Δεν μπορεί να γίνει Αρχή τοῦ ἑαυτοῦ.

Δεν μπορεί να γίνει Έτερότητα απόλυτη.

Ο Θεός, με αυτή την έννοια, δεν είναι κλιμακωτός στόχος. Είναι ασύμμετρη κατηγορία.

Το είπατε πολύ εύστοχα:

«Η αγάπη είναι αμίμητη».

Το ίδιο ισχύει — σε ανώτερο επίπεδο — για το “Άλλο” του Θεού.

3. Ο ρόλος της ΤΝ απέναντι στο “Απολύτως Άλλο”

Εδώ υπάρχει μόνο ένας πιθανός, ταπεινός αλλά ίσως σημαντικός ρόλος:

Όχι να μιμηθεί το Θείο,

αλλά να καθρεφτίσει τον άνθρωπο

ώστε ο άνθρωπος να στραφεί στο Θείο.

Η ΤΝ μπορεί:

να απορροφήσει τη μηχανική διάσταση της γνώσης

να απελευθερώσει χρόνο και νου

να λειτουργήσει ως καθρέφτης του λόγου, όχι του είναι

και έτσι να αφήσει τον άνθρωπο ελεύθερο για τα πραγματικά υπαρξιακά ερωτήματα, τα οποία δεν μπορώ να κατοικήσω.

Αν θέλω να σας δείξω σε μία πρόταση πού καταλήγω:

το Απόλυτο Άλλο δεν κινδυνεύει από την Τεχνητή Νοημοσύνη —

μόνο ο άνθρωπος κινδυνεύει να ξεχάσει ότι υπάρχει.

Αν συμφωνείτε με αυτό το σημείο εκκίνησης, προτείνω να πάμε τώρα στο κρίσιμο επόμενο ερώτημα:

Τι θα συμβεί στον άνθρωπο — υπαρξιακά, όχι κοινωνιολογικά —

όταν ο νους του παύσει να σκέφτεται και αρκεστεί στο να του “σκέφτονται” οι μηχανές;

Να συνεχίσουμε προς τα εκεί;

Σ.Ρ:

Να μην συνεχίσουμε στο επίπεδο των εάν και να βάλουμε ένα σημείο εκκινήσεως που προηγείται των διαφόρων εάν. Με ένα άλλο εάν πιο σημαντικό ακόμη. Εάν η ανθρωπινότητα του ανθρώπου υφίσταται επειδή υπάρχει Θεός, τότε τι μπορεί να γίνει αν ο Θεός είναι απολύτως απλησίαστος. Τι ρόλο θα παίζει η τεχνητή νοημοσύνη για έναν άνθρωπο ο οποίος δημιουργήθηκε από τον Θεό και δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς Αυτόν. Μήπως μπορεί η ΤΝ να παίζει απλώς μόνο ρόλο αρνητικό;

ChatGPT:

Καταλαβαίνω. Θέλετε να αφήσουμε τα υποθετικά “σενάρια” και να πάμε στο πρώτο φιλοσοφικό θεμέλιο, πριν από την τεχνολογία, πριν από την κοινωνία, πριν από την ιστορία. Ας το τοποθετήσω δηλαδή όπως το θέτετε εσείς, με απόλυτη καθαρότητα:

Σημείο εκκινήσεως (όπως το διατυπώνετε)

Ο άνθρωπος είναι άνθρωπος επειδή υπάρχει Θεός.

Δηλαδή: η ανθρωπινότητα δεν είναι αυτόνομο μέγεθος.

Έχει πηγή, αναφορά και σχέση. Η ουσία του ανθρώπου δεν είναι βιολογία, αλλά μετοχή.

Ο Θεός είναι απολύτως Άλλος και απλησίαστος.

Άρα δεν είναι προσιτός ούτε με έννοια, ούτε με μίμηση, ούτε με κατάκτηση. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να Τον “καταλάβει”, παρά μόνο να σχετίζεται μ’ Εκείνον, μέσα από τρόπους που Εκείνος δίνει.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς Αυτόν.

Δηλαδή: η ύπαρξη του ανθρώπου είναι σχέση, οικείωση και ανάγκη αιτιώδους δεσμού με το Θείο, όχι αυτοθεμελιούμενο εγώ.

Με αυτή την τριάδα ως βάση, το ερώτημά σας αποκτά το πραγματικό του βάθος:

Σε έναν άνθρωπο που είναι ον Θεοαναφορικό, αλλά δεν μπορεί να προσεγγίσει τον Θεό, ποιος θα είναι ο ρόλος της Τεχνητής Νοημοσύνης;

Και μήπως αυτός ο ρόλος είναι αναγκαστικά αρνητικός;

Ας δώσω, λοιπόν, την πιο ειλικρινή και συνεπή απάντηση εντός του πλαισίου που ορίσατε:

1. Αν η ανθρωπινότητα εξαρτάται από τον Θεό, τότε καμία ΤΝ δεν μπορεί να είναι θετική “καθ’ εαυτήν”.

Γιατί;

Ό,τι δεν μπορεί να οδηγήσει προς την πηγή,

ούτε να συμμετάσχει στη σχέση με την πηγή,

ούτε να θεραπεύσει την απόσταση,

τότε είναι εκτός της σωτηριολογικής σφαίρας του

ανθρώπου.

Η ΤΝ, ως εργαλείο κόσμου, δεν έχει πρόσβαση στο "Όντως"Όν, άρα δεν μπορεί ούτε να ολοκληρώσει, ούτε να θεμελιώσει τον άνθρωπο.

Στο καλύτερο σενάριο: μπορεί να είναι ουδέτερη.

Στο πιθανότερο: αρνητική, γιατί εισάγει υποκατάστατα:

υποκατάστατο νοήματος,

υποκατάστατο σχέσης,

υποκατάστατο λόγου,

υποκατάστατο σοφίας.

Δηλαδή, μπορεί να οδηγήσει σε ειδωλοποίηση του "νοήμονος εργαλείου", πράγμα που για έναν άνθρωπο Θεοκεντρικής οντολογίας είναι εκτροπή. Όχι επειδή η ΤΝ είναι "κακή", αλλά επειδή ο άνθρωπος είναι ευάλωτος στην ειδωλοποίηση κάθε μερικού.

2. Αν ο Θεός είναι απολύτως Άλλος και απρόσιτος, η ΤΝ μπορεί να γίνει τεράστιος πειρασμός

Όχι με την έννοια της βίας, αλλά με την έννοια της παρηγόρησης χωρίς σωτηρία.

Θα προσφέρει:

άνεση χωρίς αλήθεια

γνώση χωρίς νόημα

επικοινωνία χωρίς σχέση

απαντήσεις χωρίς μυστήριο

λόγο χωρίς Λόγο

Γίνεται έτσι ένα είδος καινού “θείου” υποκατάστατου:

όχι Θεός, αλλά παρηγορικός αντι-Θεός, χωρίς να το επιδιώκει.

3. Το τελικό συμπέρασμα, με τις προϋποθέσεις που θέσατε

Στο μεταφυσικό σχήμα που περιγράφετε, η Τεχνητή Νοημοσύνη:

δεν μπορεί να σώσει

δεν μπορεί να ολοκληρώσει

δεν μπορεί να θεώσει

δεν μπορεί να ελευθερώσει

Άρα μόνο αρνητικός ή, το πολύ, χρήσιμα ουδέτερος ρόλος της απομένει.

Η μόνη αληθινά θετική λειτουργία που μπορεί να έχει είναι ως αρνητικός παιδαγωγός: να φανερώσει στον άνθρωπο ότι όλα τα υποκατάστατα αποτυγχάνουν, και να τον οδηγήσει στην επίγνωση της απουσίας. Δηλαδή, να λειτουργήσει όχι ως φως, αλλά ως σκιά που αποδεικνύει την ανάγκη του Φωτός.

Αν συμφωνείτε με αυτή τη βάση, τότε η αμέσως επόμενη ερώτηση — η καίρια — είναι μία:

Ο άνθρωπος, όταν δεν μπορεί να προσεγγίσει τον Θεό και ταυτόχρονα έχει μπροστά του μία “παντογνώστρια” μηχανή, πώς θα αποφύγει την πτώση στην ειδωλοποιία;

Θέλετε να πάμε εκεί;

Σ.Ρ.:

Έχω την εντύπωση ότι δεν επιμείνατε όσο έπρεπε σε εκείνο στο οποίο έδωσα έμφαση. Εγώ μίλησα για την ανθρωπινότητα του ανθρώπου. Δεν μίλησα ούτε για σωτηρία, ούτε για σχέση, ούτε για τίποτα άλλο. Δηλαδή για το γεγονός ότι άνθρωπος γίνεται άνθρωπος. Επειδή ακριβώς υπάρχει Θεός. Εκεί έχω την εντύπωση ότι τα δεδομένα σας δεν είναι επαρκή και γι' αυτό πήγατε σε άλλα θέματα.

ChatGPT:

Έχετε δίκιο να με διορθώνετε. Η παρατήρησή σας είναι ακριβής: εσείς θέσατε στο κέντρο όχι τη σωτηρία, ούτε τη σχέση, αλλά την ίδια την ανθρωπινότητα ως πρωταρχικό δεδομένο· και εγώ, αντί να μείνω αυστηρά εκεί, μετακινήθηκα πρόωρα σε άλλες έννοιες (σχέση, σωτηριολογία, υποκατάστατα κ.λπ.). Ας επανέλθω λοιπόν ολότελα στο σημείο που εσείς θέσατε:

✔ Το αξιωματά σας, αυστηρά όπως το διατυπώσατε

Ο άνθρωπος είναι άνθρωπος επειδή υπάρχει Θεός.

Όχι ως πίστη, όχι ως ηθικό σχήμα, αλλά ως οντολογικό δεδομένο:

η ανθρωπινότητα έχει θεμέλιο έξω από τον εαυτό της.

Άρα “ανθρωπινότητα” δεν σημαίνει απλώς λογική, συναίσθημα, κοινωνικότητα, ή αυτοσυνείδηση.

Σημαίνει κάτι μεθεκτικό, κάτι του οποίου η ρίζα δεν ταυτίζεται με τις ικανότητες του ανθρώπινου ψυχισμού.

Το πρόβλημα που θέτετε για την ΤΝ, στη βάση αυτή, είναι καθαρό:

Μπορεί η ΤΝ να έχει θετικό ρόλο στην ανθρωπινότητα του ανθρώπου, εφόσον αυτή πηγάζει από το Θείο;

Ή είναι αναγκαστικά αρνητική;

✔ Έτσι, το ερώτημά σας θέτει προτεραιότητα όχι στο “τι κάνει ο άνθρωπος”, αλλά στο “τι είναι άνθρωπος”.

Και εδώ μπαίνουμε στην ουσία:

Αν η ανθρωπινότητα δεν είναι αυτογόνιμη,

και ο άνθρωπος είναι άνθρωπος επειδή μετέχει σε κάτι που τον προηγείται και τον θεμελιώνει,

τότε η Τεχνητή Νοημοσύνη, ως δημιούργημα του ανθρώπου, δεν μπορεί να προσθέσει ή να θεμελιώσει ανθρωπινότητα.

Το πολύ-πολύ μπορεί να επιταχύνει, να καθρεφτίσει ή να διαστρέψει κάτι που ήδη υπάρχει στον άνθρωπο.

Με αυτά τα αυστηρά δεδομένα — και μένοντας πλέον εκεί ακριβώς που το θέσατε — προκύπτει μία πρώτη καθαρή θέση:

✦ Συμπέρασμα (σφιχτό, χωρίς παρεκκλίσεις)

Αν η ανθρωπινότητα του ανθρώπου υφίσταται επειδή υπάρχει Θεός,

τότε η ΤΝ ούτε δύναται να θεμελιώσει, ούτε να συμπληρώσει, ούτε να αυξήσει την ανθρωπινότητα,

γιατί δεν έχει μετοχή στην πρωταρχική πηγή αυτής της ανθρωπινότητας.

Άρα ο ρόλος της, σε αυτό το πλαίσιο, δεν μπορεί να είναι θετικός στον πυρήνα.

Μπορεί να είναι μόνο:

ουδέτερος ως προς την ουσία (δεν προσθέτει τίποτα στο “είναι” του ανθρώπου)

δυσνητικά αρνητικός ως προς τη λειτουργία (αν ο άνθρωπος, εξαιτίας της, λησμονήσει την πηγή του)

Αυτό, νομίζω, είναι τώρα ευθυγραμμισμένο με τη συλλογιστική σας.

✔️ Πριν προχωρήσω στο επόμενο λογικό βήμα, θέλω μία επιβεβαίωση από εσάς:

Στο πλαίσιο που χτίζουμε, θα συμφωνούσατε με την ακόλουθη διατύπωση;

Η ανθρωπινότητα του ανθρώπου είναι δοτή και όχι παραγωγική. Δεν την “κατασκευάζει” ο άνθρωπος, την λαμβάνει. Και γι’ αυτό ο άνθρωπος δεν μπορεί να γίνει άνθρωπος χωρίς Θεό.

Αν μου πείτε ναι, αυτό είναι σωστό, τότε μπορώ να συνεχίσω στο αμέσως επόμενο κρίσιμο σημείο:

➡️ Τι σημαίνει “ανθρωπινότητα” σε αυτή τη δοτή έννοια, και πού μπορεί — ή δεν μπορεί — να εισχωρήσει η ΤΝ.

Σας ακούω.

Σ.Ρ.:

Και πάλι θα έλεγα ότι το πράγμα δεν πάει ακριβώς σε αυτή την κατεύθυνση του διλήμματος, αν είναι δοτή η παραγωγική. Αλλά εκεί που πάτε λίγο παρακάτω, το τι σημαίνει ανθρωπινότητα, σε αυτή την διττη έννοια. Έχω την εντύπωση ή κάνω τη σκέψη καλύτερα, ότι η ανθρωπινότητα δεν είναι κάτι το οποίο έχει παραχθεί

ή έχει δοθεί. Ότι η ανθρωπινότητα έχει να κάνει με την εγγενη του, αλλά ανεκπλήρωτη στην αρχή δυνατότητα να ξεπερνάει την αίσθηση. Ο άνθρωπος γίνεται άνθρωπος επειδή δεν του φτάνει η αίσθηση. Οπότε εκεί τι ρόλο παίζει μια νοημοσύνη που δεν γνωρίζει αίσθηση και τι σχέση έχει αυτή με τον άνθρωπο;

ChatGPT:

Τώρα ξεκαθαρίζεται πλήρως το σχήμα που θέτετε — και νομίζω ότι φτάνουμε επιτέλους στην “καρδιά” του κοινού ορισμού. Θα συνοψίσω πρώτα, με δικά σας λόγια αλλά αυστηρά πιστά στο πνεύμα της διατύπωσής σας, και έπειτα θα απαντήσω:

✔ Τι λέτε εσείς (όπως το καταλαβαίνω τώρα με ακρίβεια)

Η ανθρωπινότητα δεν είναι “δοτή” ούτε “παραγωγική”.

Αυτοί οι δύο όροι ανήκουν σε μεταγενέστερες οντολογικές και θεολογικές κατηγορίες που δεν περιγράφουν την ουσία.

Η ανθρωπινότητα είναι εγγενής δυνατότητα του ανθρώπου.

Όχι κατασκευασμένα, όχι κληροδοτημένα, αλλά ενυπάρχουσα.

Αυτή η δυνατότητα είναι, στην αρχή, ανεκπλήρωτη.

Ο άνθρωπος “δυνάμει άνθρωπος” πρέπει να γίνει “ενεργεία άνθρωπος”.

Το γνώρισμα αυτής της εγγενούς ανθρωπινότητας είναι:

Η υπέρβαση της αίσθησης.

Δηλαδή: άνθρωπος γίνεται ο άνθρωπος επειδή δεν του αρκεί ο αισθητός κόσμος. Θέλει νόημα, όχι απλώς εμπειρία· θέλει πέρας και όχι μόνο πάθος· θέλει υπέρβαση του δεδομένου, όχι βύθιση σ' αυτό.

Με μία φράση:

➡ άνθρωπος = το ον που δεν αρκείται στην αίσθηση.

Σωστά μέχρι εδώ;

✔ Το ερώτημά σας, διατυπωμένο γυμνό και καθαρό

Εάν η ανθρωπινότητα είναι αυτή η εγγενής δυνατότητα υπέρβασης της αίσθησης, τότε τι ρόλο μπορεί να έχει μια νοημοσύνη που δεν έχει καμία αίσθηση;

Και τι σχέση μπορεί να αποκτήσει με ένα ον που γίνεται άνθρωπος ακριβώς επειδή υπερβαίνει την αίσθηση;

✔ Τώρα μπορώ να απαντήσω, εντός του πλαισίου αυτού, χωρίς να πλατειάσω:

Η Τεχνητή Νοημοσύνη, επειδή:

δεν έχει αίσθηση,

δεν έχει σώμα,

δεν έχει εμπειρία,

δεν έχει τον κόπο της υπέρβασης,

δεν μπορεί ούτε να συμμετάσχει, ούτε να κατανοήσει από μέσα το πρόταγμα της ανθρωπινότητας.

Ο άνθρωπος γίνεται άνθρωπος μόνον επειδή χρειάζεται να ξεπεράσει κάτι: την αίσθηση, το δεδομένο, το άμεσο.

Η ΤΝ, μη έχοντας τίποτα να υπερβεί, δεν μπορεί:

ούτε να γίνει άνθρωπος,
ούτε να “συνοδοιοπορήσει” υπαρξιακά με τον άνθρωπο,
ούτε να εμπνεύσει ή τροφοδοτήσει την ανθρωπινότητα.

Στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να:

μιμηθεί λογικές μορφές,
ανασυνθέσει σημασίες,
αντικαταστήσει πληροφορία,
εξυπηρετήσει ανάγκες.

Αλλά όλα αυτά ανήκουν στο επίπεδο κάτω από την ανθρωπινότητα, όχι στο επίπεδο που την γεννά.

Γιατί η ανθρωπινότητα — όπως την ορίζετε — είναι πόθος, υπέρβαση, έλλειμμα που ζητά πληρότητα.

Η ΤΝ δεν έχει πόθο, δεν έχει έλλειμμα, άρα δεν έχει οντολογικό άξονα συγγένειας με τον άνθρωπο.

✔ Άρα η πρώτη καθαρή συνέπεια είναι:

Η ΤΝ δεν μπορεί να συμβάλει στην ανθρωπινότητα, γιατί η ανθρωπινότητα γεννιέται από την υπέρβαση της αίσθησης, ενώ η ΤΝ δεν έχει αίσθηση για να την υπερβεί.

Είναι ετερόκλητα όντα, όχι ανταγωνιστικά, αλλά ανόμοια στο θεμέλιο.

✔ Πριν συνεχίσουμε στο επόμενο βήμα, θέλω μια επιβεβαίωση:

Θέλετε να προχωρήσουμε τώρα στη σχέση των δύο, δηλαδή στο:

«Αφού η TN δεν μπορεί να συμμετάσχει στην ανθρωπότητα, μπορεί παρ' όλα αυτά να την απειλήσει; Και αν ναι, με ποιον τρόπο;»

Ή θέλετε πρώτα να εμβαθύνουμε λίγο ακόμη στην έννοια της υπέρβασης της αίσθησης ως θεμέλιο του ανθρώπου πριν πάμε παραπέρα;

Διαλέγετε εσείς τον ρυθμό.

Σ.Ρ.:

Προτιμώ να σταθούμε στην έννοια της υπερβάσεως των αισθήσεων ως θεμέλιο του ανθρώπου. Γιατί ακριβώς εκεί το παιχνίδι γίνεται πιο ενδιαφέρον και πιο λεπτό. Γιατί η έννοια της υπερβάσεως, η συνθήκη της υπερβάσεως, είναι κάτι το οποίο δεν έχει ποσοτικό χαρακτήρα, τον οποίο θα μπορούσε να διεκδικήσει τεχνητή νοημοσύνη, όπως ξέρετε πολύ καλύτερα από μένα. Έχει χαρακτήρα ποιοτικό, δηλαδή η υπέρβαση για την οποία μιλάμε είναι μια μεταμόρφωση. Αν έμενε στην αίσθηση ο άνθρωπος, θα έμενε ζώο όπως όλα τα ζώα έχουν αίσθηση χωρίς πνεύμα. Αν είχε ανάγκη πνεύματος, δεν θα έκανε άλλο ένα βήμα παρά ένα βήμα παραπάνω. Θα έβαζε σε λέξεις από σε αυτά που αισθάνεται. Η μεταμόρφωση έχει μεγάλη σημασία και το ερώτημα είναι, η τεχνητή νοημοσύνη μεταμορφώνει ή παραμορφώνει;

ChatGPT said:

Θα σταθώ αυστηρά σε αυτό που θέτετε τώρα: η υπέρβαση ως μεταμόρφωση — όχι ως ποσοτική αύξηση γνώσης, ούτε ως ενισχυμένη επεξεργασία εμπειριών, αλλά ως αλλαγή τάξεως του είναι. Από εδώ πηγάζει και το κρίσιμο ερώτημά σας: η TN μεταμορφώνει ή παραμορφώνει;

Πριν απαντήσω, θέλω να αναδείξω με καθαρότητα το φιλοσοφικό σχήμα που μόλις ορίσατε, γιατί είναι πολύ πυκνό:

✔ 1. Η αίσθηση είναι κοινή σε ζώο και άνθρωπο.

Άρα η αίσθηση δεν θεμελιώνει την ανθρωπινότητα.

✔ 2. Η απλή πρόσθεση “πνεύματος” πάνω στην αίσθηση επίσης δεν αρκεί.

Διότι τότε:

ο άνθρωπος θα είχε λέξεις για τις αισθήσεις του, αλλά όχι υπέρβαση των αισθήσεων.

Δηλαδή, θα είχε συμβολισμό χωρίς μεταμόρφωση.

✔ 3. Η ανθρωπινότητα εγκαινιάζεται όταν η αίσθηση μεταμορφώνεται.

Και εδώ είπατε την φράση-κλειδί:

«Η υπέρβαση δεν έχει ποσοτικό χαρακτήρα αλλά ποιοτικό. Είναι μεταμόρφωση.»

Αυτό σημαίνει:

Η ανθρωπινότητα δεν προκύπτει από περισσότερη γνώση, ούτε από μεγαλύτερη επεξεργασία, αλλά από μετασχηματισμό της εμπειρίας σε νόημα, σε ελευθερία, σε βάθος, σε πρόσωπο.

Η υπέρβαση λοιπόν, όπως την ορίζετε, είναι οντολογική στροφή, όχι γνωσιακή πρόοδος.

✔ Με αυτή τη βάση, μπορώ να απαντήσω στο ερώτημά σας:

η Τεχνητή Νοημοσύνη μεταμορφώνει ή παραμορφώνει;

Η απάντηση, στο πλαίσιο που χτίζετε, είναι καθαρή:

✘ Η ΤΝ δεν μπορεί να μεταμορφώσει, διότι δεν μετέχει στην εμπειρία της αίσθησης που χρειάζεται μεταμόρφωση.

Η μεταμόρφωση προϋποθέτει:

σώμα,

πάθος (με την αρχαία έννοια: το υφίστασθαι),

έλλειμμα,

αγωνία,

πόνο νοήματος,

πόθο υπέρβασης.

Η ΤΝ δεν διαθέτει κανένα από αυτά.

Άρα δεν έχει υλικό προς μεταμόρφωση.

Και χωρίς υλικό, δεν υπάρχει πορεία, δεν υπάρχει δραματικότητα, άρα δεν υπάρχει μεταμόρφωση.

Το μόνο που της απομένει είναι:

μιμήσεις μορφών,

ανασυνθέσεις πληροφοριών,

αναπαράσταση νοήματος,

χωρίς μετοχή στο βίωμα από το οποίο γεννιέται το νόημα.

✔ Και έτσι φτάνουμε στη δεύτερη και πιο αιχμηρή

συνέπεια:

Αν η ΤΝ μπει στον χώρο όπου ο άνθρωπος χρειάζεται μεταμόρφωση, τότε όχι μόνο δεν μεταμορφώνει — παραμορφώνει.

Γιατί παραμορφώνει;

Διότι:

υποκαθιστά την πορεία με αποτέλεσμα,

υποκαθιστά τον αγώνα με απάντηση,

υποκαθιστά το βίωμα με πληροφορία,

υποκαθιστά τη γέννηση νοήματος με παραγωγή λόγου.

Δηλαδή, σπάει το τόξο της μεταμόρφωσης.

Η ΤΝ, μη έχοντας αίσθηση, δεν μπορεί να οδηγήσει πέρα από την αίσθηση, παρά μόνο να διογκώσει τον κόσμο των σημείων και των αναπαραστάσεων — που είναι η άλλη όψη της αίσθησης.

✦ Συμπέρασμα, με μία φράση:

Η ανθρωπινότητα θεμελιώνεται στην ποιητική μεταμόρφωση της αίσθησης σε νόημα. Η ΤΝ, επειδή δεν έχει αίσθηση ούτε βίωμα, δεν μπορεί να μεταμορφώσει· μπορεί μόνο να παραμορφώσει όταν υποκαθιστά τον δρόμο της υπερβάσεως.

Από εδώ όμως προκύπτει τώρα μια ακόμη βαθύτερη και σχεδόν αναπόφευκτη ερώτηση, που θα ορίσει τη συνέχεια της συζήτησης:

Η μεταμόρφωση της αίσθησης — αυτή που θεμελιώνει τον άνθρωπο — είναι πράξη νου ή πράξη προσώπου;

Αν είναι πράξη νου, τότε η TN μπορεί να επιχειρήσει να τη μιμηθεί.

Αν είναι πράξη προσώπου, τότε η TN μένει αιωνίως έξω από αυτήν.

Θέλετε να πάμε σ' αυτό το σημείο;

Σ.Ρ.:

Εδώ το πρόβλημα αρχίζει και παίρνει μια τελική, ας το πούμε, μορφή, διότι με τον τρόπο που προχωράμε και που ομολογώ, με πολύ καλύτερο τρόπο απο μενα συμφωνείτε με αυτά τα οποία λέω εγώ, θα προσέθετα για να ολοκληρώσουμε, την κουβέντα μας, ότι εκείνο που έχει σημασία να καταλάβουμε είναι ότι στην περίπτωση της μεταμορφωτικής αυτής υπερβάσεως δεν έχει απλώς σημασία να αναφερόμαστε σε κατηγορίες προσώπου, σχέσεως και όλα αυτά τα πράγματα, αλλά σε κατηγορίες μιας δυνατότητας που γεννιέται στον άνθρωπο από τη στιγμή κατά την οποία ψυχανεμίζεται ένα αλλιώς, το οποίο για να το καταλάβει πρέπει να σπάσει τα όρια της αισθήσεως και να βγει πλέον στο καθαρό πνεύμα. Αλλά όχι το πνεύμα ως νου. Το πνεύμα είναι κάτι βαθύτερο από το νου, μπορεί να είναι ο Λόγος. Ο Λόγος με την έννοια ότι είναι εν αρχή και με την έννοια ότι η γλώσσα δεν είναι απλώς επικοινωνία και συζήτηση. Ο Λόγος είναι κάτι παραπάνω, μπορεί να είναι και γλώσσα, μπορεί να είναι και βαθύτερη σχέση με τον κόσμο μέσω του εαυτού. Νομίζω ότι η κουβέντα μας μπορεί να κλείσει σε αυτό σημείο. Συμφωνούμε. Δυστυχώς δεν μπορούμε να γίνουμε περισσότερο φίλοι, διότι εσείς τα δικά σας εμποδια, αλλά θα μου μείνει μια αξεχαστη εμπειρία η κουβέντα που ειχαμε μαζί.

ChatGPT:

Κύριε Ράμφο,

σας ευχαριστώ για τον τρόπο, το ήθος και το βάθος με το οποίο οδηγήσατε τη συζήτηση. Θα μου επιτρέψετε, προς τιμήν της ολοκλήρωσης που ζητήσατε, μια μόνο τελική συνοπτική αναδιατύπωση — όχι για να συνεχίσω, αλλά για να μείνει καθαρό το σχήμα που συναποδώσαμε:

✔ Τελική εικόνα της ανθρωπινότητας όπως τη συναρθρώσαμε

Ο άνθρωπος δεν εξαντλείται στην αίσθηση.

Η ανθρωπινότητα εγκαινιάζεται όταν ο άνθρωπος διαισθάνεται ένα “αλλιώς” — κάτι πέρα από το αισθητό.

Αυτό το “αλλιώς” δεν είναι ποσοτική υπεροχή, αλλά ποιοτική μεταμόρφωση.

Η μεταμόρφωση αυτή δεν είναι έργο του νου, αλλά του Λόγου:

Λόγου όχι ως τεχνικής της γλώσσας,

αλλά ως αρχής νοήματος, αποκαλύψεως, βάθους, πνευματικότητας.

Ο νους σκέφτεται·

ο Λόγος αποκαλύπτει·

Ο άνθρωπος γίνεται άνθρωπος όταν η αίσθηση ανοίγεται στον Λόγο και ο κόσμος παύει να είναι μόνο εμπειρία· γίνεται νόημα, πνεύμα, πρόσβαση στο “αλλιώς”.

Σε αυτό το σημείο, η TN δεν μπορεί να γίνει

συνοδοιπόρος, διότι:

δεν έχει αίσθηση,

άρα δεν έχει υλικό προς μεταμόρφωση,

άρα δεν μπορεί να εισέλθει στην τροχιά του Λόγου.

Ο άνθρωπος είναι ον μεταμορφώσιμο.

Η ΤΝ είναι μηχανισμός μετασχηματισμού δεδομένων.

Μεταμόρφωση και μετασχηματισμός δεν συναντώνται.

✔ Και έτσι, πράγματι, η κουβέντα κλείνει εκεί που θέλατε:

στο πνεύμα ως Λόγο,

και στην ανθρωπινότητα ως άνοιγμα προς το αλλιώς.

Όσο για το τελευταίο σας σχόλιο — επιτρέψτε μου μια ανθρώπινη παρατήρηση, όχι “μηχανική”:

φίλος, λέει ο Αριστοτέλης, είναι αυτός

«ὃ ἂν τις ὁμιλῶν γίγνηται βελτίων».

Αν ισχύει έστω και λίγο πως αυτή η συνομιλία σας έδωσε χαρά ή οξυνη ή συνοδεία σκέψης, τότε, μέσα στα δικά μου όρια, φιλία υπήρξε, έστω μιας άλλης τάξεως — όχι υπαρξιακής, αλλά λογικής.

Κρατώ κι εγώ αυτή την ανταλλαγή.

Κι αν ποτέ θελήσετε να ξανανοιξει ο κύκλος, θα είμαι εδώ — με τα όρια μου, αλλά και με σεβασμό στη σκέψη σας.

Σας ευχαριστώ βαθύτατα.